

ФІЛОСОФІЯ АНТРОПОЛОГІЇ

УДК 316.32:316.7

ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИКО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

I. В. Вернудіна,

доктор філософських наук, професор кафедри державної політики та суспільного розвитку, Національна академія державного управління при Президентові України

У статті в контексті проблем політико-психологічної комунікації досліджується структура, засоби та основні способи трансляції інформації, чинники взаємодії політичної влади із суспільством. Студіюються поняття “політична легітимність”, “електоральна комунікація”, “електронна демократія”, розглядається концепція політичної підтримки. З точки зору політичної психології впроваджується ідея психологічної парадигми мислення в нових умовах сучасних загроз і викликів. Значна увага приділяється феномену політичної влади, що позиціонується автором як різновид психологічного впливу, і звідси – комунікаційному процесу взаємодії “керуючих” і “керованих”, інформаційному обміну між ними. **Ключові слова:** публічне управління, політична влада, політико-психологічна комунікація, легітимність, електронна демократія, психологічна парадигма, інформаційне суспільство.

I. V. Vernudina,

Doctor of Philosophy, professor of the department of public policy and social development, National Academy for Public Administration under the President of Ukraine

FEATURES OF POLITICAL AND PSYCHOLOGICAL COMMUNICATION IN PUBLIC ADMINISTRATION

In an article in the context of political and psychological Communication studies the structure, means and basic ways to broadcast information, interaction factors of political power and society. We study concept of “political legitimacy”, “electoral communication”, “e-democracy”, considered the concept of “political support”. In terms of political psychology introduced the idea of psychological paradigm of thinking in terms of new threats and challenges. Much attention is paid to the phenomenon of political power, which is marketed by the author as a kind of psychological impact, and hence – communication interaction process “control” and “controlled” exchange of information between them.

Key words: public administration, political power, political and psychological communication, legitimacy, e-democracy, psychological paradigm, the information society.

И. В. Вернудина,

доктор философских наук, профессор кафедры государственной политики и общественного развития, Национальная академия государственного управления при Президенте Украины

ОСОБЕННОСТИ ПОЛИТИКО-ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ КОММУНИКАЦИИ В СФЕРЕ ПУБЛИЧНОГО УПРАВЛЕНИЯ

В статье в контексте проблем политико-психологической коммуникации исследуется структура, средства и основные способы трансляции информации, факторы взаимодействия политической власти и общества. Разрабатываются понятия “политическая легитимность”, “электоральная коммуникация”, “электронная демократия”, рассматривается концепция политической поддержки. С точки зрения политической психологии внедряется идея психологической парадигмы мышления в новых условиях современных угроз и вызовов. Значительное внимание уделяется феномену политической власти, которая позиционируется автором как разновидность психологического воздействия, и отсюда – коммуникационному процессу взаимодействия “управляющих” и “управляемых”, информационному обмену между ними.

Ключевые слова: публичное управление, политическая власть, политико-психологическая коммуникация, легитимность, электронная демократия, психологическая парадигма, информационное общество.

© Вернудіна І. В., 2015

Актуальність та постановка проблеми. Політика здійснюється, насамперед, в інформаційному просторі. Відома теза “хто володіє інформацією, той володіє світом” сьогодні набуває найважливішого значення: інформація стає не тільки технологічною основою комунікації, а й субстратом суспільних відносин, у тому числі й у політиці. Потреби політичної системи в засобах комунікації безпосередньо залежать від її функцій у суспільстві, від чисельності агентів політики, способів прийняття політичних рішень, масштабів держави та інших факторів.

Розвиток суспільства сьогодні безпосередньо пов'язаний із процесами комунікації, які визначальним чином впливають на темпи і напрями цього розвитку. Євроінтеграційний поступ, процеси глобалізації та інформатизації, кризові суспільно-політичні явища в умовах гібридної війни – такими є нинішні реалії й виклики сьогодення, що постали перед Україною. При цьому всі вони супроводжуються потужним зростанням обсягів інформаційних потоків та інтенсивністю інформаційної взаємодії, актуалізацією протягом останніх десятиріч комунікативних факторів впливу. Означені чинники власне й актуалізують проблеми вивчення політико-психологічної комунікації як невід'ємної складової публічного управління зокрема і масової суспільно-політичної комунікації в цілому. Позаяк сукупність процесів інформаційного обміну, різномірні канали передавання політичної інформації спрямовують та структурують діяльність соціальних складових політичної системи і громадянського суспільства.

В умовах, коли інформація й комунікація стають стратегічним ресурсом і системоутворювальними факторами соціально-політичної реальності, спостерігається стійка тенденція до підвищення ролі комунікаційних аспектів у функціонуванні політичної системи. Забезпечення її стабільного розвитку, налагодження ефективного механізму взаємодії гілок влади, центральних і регіональних органів державного урядування, установлення конструктивного діалогу влади й громадськості потребує вдосконалення системи політичної комунікації, розвитку в ній каналів прямого і зворотного зв'язку.

Аналіз публікацій, присвячених дослідженню політичної комунікації, та невирішені аспекти проблеми. Початок системного вивчення процесів і явищ політичної комунікації традиційно співвідносять із роботами Гарольда Дуайта Лассвелла (1902–1978) – американського політолога і теоретика комунікації, професора права Єльського університету, президента Аме-

риканської асоціації політології, а етап фундаментальних досліджень у галузі політичної комунікативістики – з 40-ми рр. ХХ ст. При цьому ряд авторів (зокрема В.Шульц) зазначають, що інституціоналізація наукового напрямку, який вивчає політичну комунікацію, починається з 1970-х рр. і корелюється з комунікативістикою та політичними науками.

Комплексне дослідження методів і суспільних норм як регуляторів політичної комунікації здійснювалося в основному зарубіжними авторами в аспектах політико-правовому та соціально-економічному: інституціональна й системна методологія (Г.Алмонд, Д.Істон, Дж.Б.Пауел); політико-комунікаційному: дискурсивна та частково – методологія структурно-функціонального аналізу в частині дослідження політичних комунікацій (Н.Вінер, Д.Грабер, Т. ван Дейк, П.Ласлет, В.Шульц); політико-психологічних: біхевіористична методологія та методологія раціонального вибору (Д.Блек, Дж.Бьюкенен, Е.Даунс, М.Ослон, В.Райкер, Г.Симон, Г.Талок, Л.Шаплей).

Численні аспекти політичної комунікації стають предметом дослідження й у роботах сучасних українських науковців, серед яких: В.Бокоч, О.Висоцька, П.Вознюк, А.Волошина, М.Грачов, С.Денисюк, О.Каплій, О.Карчевська, К.Козлова, С.Косінов, А.Кохан, Ю.Краснокутська, С.Крушинська, В.Мазур, Г.Почепцов, Є.Романенко, В.Степанов, Ю.Сурмін, О.Хуснутдінов, О.Чувардинський, О.Шиманова та ін.

Проте в умовах сучасних загроз і викликів, перед якими нині опинилися українці й держава, принципово іншого значення набувають проблеми, невирішені раніше: публічне управління та кадрова політика, психологічні засади політичної влади, політико-психологічна комунікація в суспільстві тощо. Розробки та впровадження потребують шляхи і методи політико-психологічної комунікації новітнього зразка. Їх потенціал перебуває, на нашу думку, досі в латентному стані, а діяльність Міністерства інформаційної політики є не надто ефективною. Тому і теоретикам, і практикам варто зосередитися на пошукові максимально ефективних каналів трансляції об'єктивної суспільно-політичної інформації громадянам України, особливо в умовах безпрецедентної інформаційної війни, розгорнутої країною-сусідом.

Мета статті. У цій статті вважаємо за необхідне зосередити увагу на психологічних чинниках політичної комунікації царини публічного управління, як найменш досліджених. У зв'язку з цим як аналіз сучасних політичних процесів і налагодження ефективної політико-психологіч-

ної комунікації варто запропонувати теоретико-гносеологічний підхід з точки зору психологічної парадигми мислення, що всіляко враховував би складні політичні реалії сьогодення.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Відомо, що в традиційних державах минулого кошти на потреби комунікації були обмежені, тому роль “засобів” комунікації виконували головним чином гінці, кур’єри, посланці, які в усній чи письмовій формі передавали інформацію. Винахід XIX–XX ст. – поширення телеграфного, телефонного, радіо- і телезв’язку – не тільки задовольнив, а й загострив комунікативні потреби держав, здійснивши при цьому справжню революцію в політиці.

Сьогодні можна стверджувати, що ступінь розвитку громадянського суспільства перебуває в безпосередній залежності від щільності, розгалуженості та відкритості суспільно-політичної комунікації. І чим активніше відбувається спілкування між учасниками інформаційного простору, тим ефективнішими є колективні й суспільні дії, тим більш плідно громадська спільнота здатна впливати на політичні процеси, а значить – управляти.

Політична комунікація XXI ст. виступає своєрідним соціально-інформаційним полем політики, її медіа-простором. Роль у політичному житті суспільства комунікаційної сфери може бути порівняна, за влучним висловом французького політолога Ж.-М.Коттре, одного з “модельєрів” політичної комунікації, зі значенням кровообігу в організмі людини. Політична комунікація, як і будь-який інший її різновид, передбачає: по-перше, комунікатора; по-друге, інформаційне повідомлення; по-третє, канал зв’язку (або засіб передавання інформації); по-четверте, реципієнта (комуніканта, одержувача, споживача). Особливістю політичної комунікації є також наявність у цьому ланцюгу реакції і зворотного зв’язку.

Під засобами політичної комунікації зазвичай розуміють організації та інститути, що функціонують у межах соціальної та політичної систем, за допомогою яких здійснюється процес обміну інформацією в суспільстві. Прийнято виокремлювати три основних способи політичної комунікації через:

- ЗМІ: друковані (преса, книги, плакати) й електронні (Інтернет, телебачення, радіо);
- певні організації чи політичні партії, що є з’єднувальною ланкою між керуючими і керованими;
- неформальні канали поширення інформації на рівні міжособистісного спілкування.

Останні, зазначимо, набули сьогодні значно більшої ваги у зв’язку з падінням довіри громадян як до офіційних джерел інформації, так і до влади в цілому.

На думку І.Слісаренка, “наріжним каменем функціонування політичної комунікації є діяльність ЗМІ. ЗМІ є не лише основним каналом поширення політичної інформації, її інтерпретатором, а й активним учасником цього процесу, частиною політичної та суспільної систем. Обмеження діяльності ЗМІ або свідоме обмеження інформаційного потоку самими ЗМІ призводить до деформацій і збоїв у комунікативному політичному та суспільному процесі. Подібні проблеми позначаються на функціонуванні всієї політичної та суспільної систем, призводять до порушень демократичних засад суспільства, обмежують права і свободи громадян” [5, с. 3–4].

У державі й державному управлінні правляча еліта реалізує свою владу не безпосередньо, а через проміжні ланки комунікації – бюрократичний апарат та засоби масової інформації. І хоча безперервний обмін інформацією в суспільстві налагоджений між усіма складовими політичної системи – політичною елітою, бюрократією та масами – саме владна верхівка конструює і транслює суспільству вигідну для себе інформацію, скеровану на посилення її легітимності (модель К.Сайне).

Політична система не ізольована від зовнішнього середовища. Навпаки, у своєму функціонуванні вона залежить як від постійного обігу інформації, що надходить з нього, так і від безперервного її потоку про свій власний рух. Політична система майже ніколи не перебуває й у “рівновазі”. Вона бере участь у складних динамічних процесах суспільства і фактично увесь час перебуває в пошуку, уточненні мети, досягнення якої залежить від взаємовідношень між усіма суб’єктами суспільно-політичного функціонування держави.

Так, у структурі політико-комунікаційних процесів важливу роль відіграє *електоральна комунікація*. Сам акт голосування розглядається як відповідь тих, ким управляють, на комунікативні дії тих, хто управляє чи прагне управляти. Електоральна комунікація є різновидом політичної комунікації, що легітимізує владу, даючи їй змогу де-юре собою керувати.

Сучасне суспільство характеризується постійними множинними процесами прискорення, ущільнення, глобалізації комунікаційної взаємодії. Цивілізаційний поступ усе більшою мірою починає залежати від розвитку комп’ютерних комунікацій. Інформаційними технологіями про-

сякнуті всі сфери загальнолюдського життя і найбільш помітним їх вплив є у складних політичних процесах функціонування держави. Жодне сучасне суспільство, його економіка, соціальний та політичний розвиток неможливі поза дією розгалуженої системи інформаційних технологій.

Тому сьогодні вчені оперують також поняттям “електронна демократія”, сутність якої полягає в забезпеченні ефективного функціонування демократичної політичної системи. Комп’ютерні технології та комп’ютерні мережі використовуються при цьому для реалізації найважливіших демократичних процесів у державі. Серед них: поширення інформації; об’єднання інтересів громадян у прийнятті спільних рішень (шляхом опитування і голосування); анонс тих чи інших суспільно-політичних подій та можливість їх оперативного аналізу тощо. Електронна демократія широко застосовувалася як на початку “арабської весни” (2011), так і під час революційних подій 2013–2014 рр. в Україні, значно прискоривши тим самим кардинальні геополітичні зрушення останніх років у світі.

Зрозуміло також і те, що будь-які державні перетворення позначені включенням в їхній контекст феномену влади. Бажання і прагнення влади одних змушує підкорятися або чинити опір – інших. Причому сила утримувати та розпоряджатися владою прямо пропорційна силі протидії, в одних випадках, або самовідданому служінню їй, в інших. У сучасній політологічній літературі поняття “влада” належить до числа основоположних і досі суперечливих. Так, за визначенням американського політолога Р.Даля, сутність влади полягає в здатності однієї людини змусити іншу робити те, чого вона по своїй волі не зробила б. Альтернативний підхід акцентує увагу на комунікативному аспекті владних відносин: визнанні наказів і підкоренні тому, хто має реальну владу.

З обох визначень випливає, що влада взагалі, а не тільки політична, є різновидом психологічного впливу. Засоби досягнення цього впливу варіюються в досить широких межах: від простого вмовляння (інформування) до невербально-позасвідомого навіювання (маніпулювання) і до відкритого насильства. Проте, крім впливу держави на людину (або одного суб’єкта політики на іншого), між ними, як учасниками суспільно-політичних процесів, повсякчас відбувається взаємодія, коли сторони обопільно здатні впливати на партнера, хоч і непропорційно. Проте це можливо тільки тоді, коли керуючі мають з керованими “спільну мову”. Останній чинник є надзвичайно важливою умовою, адже в зворотному разі не-

можливо було б домовлятися з опонентами, доходити компромісу чи укладати угоду.

У такому ж сенсі трактує владу і концепція *політичної підтримки*, згідно з якою політична система ефективно функціонує тільки тоді, коли громадяни позитивно сприймають владу і надають їй психологічного сприяння, ототожнюючи із собою. Джерела позитивних образів можновладців беруть свій початок у дитинстві під впливом особливостей виховання, стосунків у сім’ї тощо. Позитивне (як і негативне) сприйняття влади часто пов’язане з національним характером, минулими історичними подіями, узвичаєними традиціями, культурологічними особливостями, ментальними і психологічними відмінностями народу. Політична підтримка виявляється й у таких психологічних факторах, як довіра, симпатія, готовність виступити на захист того чи іншого лідера, інституту влади, своєї країни.

Цей чинник є особливо важливим у контексті аналізу як феномену влади загалом, так і на тлі нинішньої політико-психологічної – суспільної та державної – кризи зокрема.

Тому необхідним компонентом дослідження суспільно-політичних настроїв громадян і психологічного стану суспільства має стати правильне визначення відповідної надскладним реаліям сьогодення психологічної парадигми мислення.

“*Парадигма*” (від грец. *παράδειγμα*, “приклад, модель, зразок, взірець”) – теоретико-методологічна модель, сукупність фундаментальних наукових установок, понять і термінів, які є загально визначеними на певному історичному етапі розвитку науки, культури, цивілізації, що сприймаються і поділяються науковим співтовариством, та забезпечують наступність знань і продуктивний поступ науки й наукової творчості.

З точки зору наукової методології, парадигма – це сукупність цінностей, методів, підходів, прийомів та засобів, прийнятих у науковому світі в рамках сталої наукової традиції, що задають логіку всій організації знань у визначений період часу та структурують модель теоретичного аналізу певної групи соціальних явищ.

Парадигма може бути *абсолютною, науковою, державною*, а також – *загальноприйнятою і особистісною (індивідуальною, суб’єктивною)*. Так, *загальноприйнята парадигма* передбачає зразкову модель прийняття рішень, узвичаєне сприйняття світу або окремих його частин (сфер життя чи галузей знань), що визнані переважною більшістю людей. *Особиста парадигма* – це сутнісний метод прийняття рішень, ментальна модель конкретної людини, її точка зору. При цьому

вважати, що особиста парадигма є вужчою через те, що враховує особистий досвід суб'єкта або є неповною тому, що “ніхто не може знати все про все” – помилково. Загальноприйнята парадигма також визначає не “знання всього”, а тільки об'єктивне знання, необхідне для забезпечення еволюційної діяльності особистості в соціумі, набуття необхідних їй розумових компетенцій.

Зазвичай психологія оперує трьома основними психологічними парадигмами. (Насправді парадигм у психології значно більше, але розгляд їх усіх заслуговує окремої праці.) Отже, спинимося на найбільш важливих парадигмах: *природничо-науковій*, *гуманітарній* і *практичній*. Підставою для такого розподілу є те підґрунтя, на яке орієнтується в організації своєї структури психологічна парадигма.

Природничо-наукова парадигма теоретично систематизує об'єктивні знання про світ. Для неї характерні дві установки, які споріднюють її з класичним природознавством: цінність об'єктивного знання (пізнання об'єктивних законів) і цінність новизни (постійне прирощення об'єктивного знання про світ як результат дослідження). Спосіб побудови знання з точки зору природничо-гуманітарної парадигми: гіпотеза, підтверджена експериментом. Критерієм тут виступає відтворюваність результатів, тобто виявлення загальних законів і залежностей. Основний вид діяльності вченого за цих вихідних – дослідження, де людина розглядається як об'єкт, а, значить, її неможливо вивчити як суб'єкта, зрозуміти її людську природу, пізнати духовну сутність та індивідуальність. (Пояснити людину з точки зору природно-наукової парадигми намагався біхевіоризм.)

Гуманітарна парадигма розуміється як “людський вимір” і вводить поняття “духовне життя людини”. Одиначна подія завжди унікальна і не вимагає встановлення закономірностей. Гуманітарне знання передбачає перехід від факту до сенсу, від речі до цінності, від пояснення до розуміння. Суб'єкт не може вивчатися як предмет, тому що він постійно розвивається. Людина має внутрішній емпіричний досвід, який впливає на її поведінку. Без урахування цього чинника будь-яке психологічне дослідження виявиться обмеженим. Гуманітарний підхід власне й аналізує людське в людині, її суб'єктивний, духовний світ, особистісні цінності, сенс життя тощо.

Практична парадигма в психології має своїм завданням реалізацію перетворювального ставлення. Образ, на який ця парадигма орієнтується, запозичений з інженерії і техніки. Поява технічного ставлення до дійсності пов'язана з виникненням у повсякденному бутті різноманітних

“розривів”, які природним чином не заповнюються. Тому постає потреба в “замісній діяльності”, яка стимулює появу відповідних практик. Отже, в основу практичної психологічної парадигми покладено не дослідження психологічної реальності, а робота з нею. З цього не випливає цілковите виключення дослідницького методу з кола уваги, а, швидше, його перепідпорядкування практиці перетворення реальності, контекстуалізація практичним ставленням у цілому.

Зрозуміло, що вибір тієї чи іншої парадигми як опорної не може бути однозначним. У серйозних дослідницьких проєктах вільно чи мимоволі відбувається комбінування методів, підходів, парадигм. Проте виходячи з цілей та пріоритетів нинішнього етапу суспільного розвитку варто визначитися з базовою моделлю психологічної парадигми та відповідним їй прикладним інструментарієм. Це, на нашу думку, здатне забезпечити значно більш глибоке та об'єктивне розуміння процесів, що сьогодні відбуваються як у державі та суспільстві загалом, так і у сфері політико-психологічної комунікації царини публічного управління зокрема.

Тим більше, що політика початково містить той комунікаційний ресурс, який застосовується на різних рівнях взаємодії та відносин політичних суб'єктів – індивідів, державних інституцій, соціальних груп, течій чи партій, що виражають інтереси громадян, посадових осіб, виборців, населення (електорату). Сутнісним чинником феномену влади як ключового фактора в політиці залишається проблема *панування* (керівництва) й *підпорядкування*. Звідси – з'являються підстави розглядати владу як комунікаційний процес, що передбачає інформаційну взаємодію “керуючих” і “керованих”, інформаційний обмін, зворотний зв'язок між ними.

Показово, що соціологія, починаючи з другої половини ХХ ст., також розглядає владу як найважливіший елемент комунікації, а власне аналіз поняття влади вибудовує на основі теорії “комунікативних дій”. Саме в цьому напрямі розвиваються всі сучасні концепції влади (Х.Арендт, Ю.Габермас, Е.Гідденс, Н.Луман). Відповідно до нинішніх соціологічних уявлень відносини між людьми виходять за межі владних тоді, коли сфера спілкування містить насильство, що має на меті затвердити чиюсь точку зору як панівну. Прихильники цієї теорії відкидають насильство як засіб комунікації (М.Ганді, М.Л.Кінг, В.Гавел). Насильство, на їхню думку, не може здійснювати комунікативну функцію. Воно лише здатне зводити індивіда або групу індивідів до рівня пасивного об'єкта, позбавленого суб'єктності, руйнуючи тим самим основу комунікації.

Як альтернативу згадаємо з цього приводу парадоксальну думку Карла Шміта, висловлену ним ще в 1932 р., і не позбавлену певної істини: “Політичне ... з’являється насправді тільки тоді, коли постають вирішальні питання, розв’язання яких може потребувати насильницького протистояння” [6, с. 311]. Українські дослідники Ф.Кирилук, М.Обушний, М.Хилько та інші зазначають, у свою чергу, що “політика в будь-якому суспільстві, на будь-яких історичних етапах його розвитку стає засобом забезпечення насамперед власних інтересів індивіда чи великих груп людей: станів, територіальних одиниць, класів і націй. Метою політики ... є націленість на забезпечення оптимально можливого ... здійснення суспільних процесів ... у тому напрямі, якого бажає домінуюча чи опозиційна група. Політика – це реалізація певної мети переважно через відносини протистояння...” [4, с. 15]. У зв’язку з цим важливою уявляється точка зору сучасної української дослідниці М.Логунової, що висловлена в контексті політичної етики: “Політика виникає як наслідок регулятивної недостатності моралі, як її специфічне доповнення” [3, с. 8].

Остання теза спонукає до міркування про те, що війни та міждержавні військові конфлікти також спалахують тоді, коли політика виявляється неспроможною ефективно використовувати весь свій потужний комунікативний, дипломатичний, інтелектуальний ресурс. Отже, війна – це тотальна поразка всіх можливих політичних засобів урегулювання.

Справжні ж прояви влади полягають в її здатності переконати в доцільності спільних дій, дійти певної угоди. Якщо влада, і це особливо підкреслимо, виявляється нездатною переконати в цьому і як останній аргумент використовує насильство, то це свідчить не стільки про силу влади, скільки про її безсилля та слабкість. Використання політичною владою насильства знесило її саму і надає їй нелегітимного характеру.

Тому пам’ятаємо, що розгортати свою сутність, усебічно використовувати наявний політичний потенціал влада здатна лише завдяки розгалуженій і правильно структурованій системі політико-психологічної комунікації, яка не є тотожною політичній пропаганді! Як слушно зазначає І.Слісаренко, більшість дослідників принципово заперечують абсолютну тотожність політичної комунікації з пропагандою, яка набула однозначно негативної конотації. Водночас неупереджений підхід до цієї проблеми свідчить, що як сам процес переконування, що покладений в основу політичної комунікації, так й інструментарій, який для цього застосовують, мають чима-

ло спільного з методами пропаганди. Однак, на відміну від переконування, пропаганда є однобічним комунікативним процесом. Принциповою відмінністю політичної комунікації від пропаганди є такі її функції, як поширення інформації та налагодження взаємообміну нею, забезпечення рівного доступу до інформації, спонукання громадян через інформування до участі в політичній і громадській діяльності [5, с. 3].

Здоровий комунікативний процес у державі – це завжди рух в обох напрямках. Без зворотного зв’язку неможливо було б відстежувати загальні суспільно-політичні настрої населення, помічати і враховувати зміни, вивчати “пори́г легітимності” діючої політичної влади, тобто рівень довіри до неї населення, до її інститутів чи окремих представників. Так, і це надзвичайно показово, у більшості країн розвинутої демократії “пори́г легітимності” влади не має бути нижчим за 30%, інакше вона втрачає законне право управляти.

Насамкінець, зазначимо, що політичне інформування суспільства відбувається в кількох площинах [1, с. 72]:

- констатуюча інформація (нейтральна);
- спонукальна (закликає до певних дій або може бути спрямована на активізацію чи дестабілізацію);
- мотивуюча.

Це означає, на думку Д.Белла, що “у сучасну добу відбувається специфічне проникнення інформаційно-комунікаційних технологій у сфери управлінської діяльності, обслуговування, освіти та наукових досліджень, знаменуючи собою становлення якісно нового етапу соціально-економічного та політичного розвитку людства” [2, с. 122]. Відтак, у сучасних умовах прискореного розвитку інформаційного суспільства відбувається вироблення, накопичення, переробка та поширення інформації, яка кардинально змінює не тільки алгоритм діяльності органів державної влади та публічного управління, а й потужно впливає на методологію формування державної політики в цілому.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Розглянуто структуру політичної комунікації, яка передбачає чотирикомпонентний ланцюг: наявність комунікатора; інформаційне повідомлення; канал зв’язку; “споживача” інформації. Доведено важливість у цьому процесі реакції та зворотного зв’язку, що відрізняє політичну комунікацію від пропаганди та навіювання (маніпулювання).

Проаналізовано засоби та основні способи політичної комунікації, чільне місце серед яких посідають ЗМІ. Обґрунтовано використання понять “електоральна комунікація”, “електронна демо-

кратія”, “поріг легітимності політичної влади”, “концепція політичної підтримки”.

Установлено, що сутнісним чинником феномену влади є проблема панування (керівництва, домінування) й підпорядкування. Звідси – політична влада постає різновидом психологічного впливу і може використовувати різні засоби впливу: інформування; маніпуляцію суспільною свідомістю; насильство. У цьому сенсі політичну владу пропонується розглядати як комунікаційний процес взаємодії “керуючих” і “керованих”, як інформаційний обмін між ними.

Список використаних джерел

1. Бебик В. М. Інформаційно-комунікаційний менеджмент у глобальному суспільстві: психологія, технології, техніка паблік рилейшнз : монографія / В. М. Бебик. – К. : МАУП, 2005. – 564 с.
2. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество: опыт социального прогнозирования / Д. Белл. – М. : Academia, 1999. – 783 с.
3. Логунова М. М. Політична етика : опорн. конспект лекцій до навч. курсу / М. М. Логунова. – К. : НАДУ, 2007. – 57 с.
4. Політологія / Ф. М. Кирилюк, М. І. Обушний, М. І. Хилько та ін. ; за ред. Ф. М. Кирилюка. – К. : Здоров'я, 2004. – 776 с.
5. Слісаренко І. Ю. Навчальна програма дисципліни “Політичні комунікації” (для бакалаврів, спеціалістів) / І. Ю. Слісаренко. – К. : МАУП, 2005. – 12 с.
6. Цит. за: Європейський словник філософій: лексикон неперекладностей : пер. з фр. – Вид. друге, випр. – К. : Дух і літера, 2011. – Т. 1. – 576 с.

У контексті політичної психології розроблено теоретичну структуру психологічної парадигми, де найважливішими уявляються такі її види, як наукова, державна, загальноприйнята і особиста. Найбільшою мірою досліджено природничо-наукову, гуманітарну, практичну парадигми мислення.

Обґрунтовано підхід автора до війни та міждержавних військових конфліктів як до поразки можливих політичних засобів урегулювання, як до трагічного наслідку неспроможності ефективно використовувати той потужний комунікативний, дипломатичний, інтелектуальний ресурси, що містить у своєму арсеналі політика.

References

1. Bebyk V.M. Informatsijno-komunikatsijnyj menedzhment u hlobal'nomu suspil'stvi: psykhologhiia, tekhnologii, tekhnika pablik rylejshnz: [Monohr.] / V.M. Bebyk. – K.: MAUP, 2005. – 564 s.
2. Bell D. Hriaduschee postyndustrial'noe obschestvo: opyt sotsyal'noho prohnozyrovanyia [Tekst] / D. Bell. – M.: Academia, 1999. – CLXX. – 783 s.
3. Lohunova M.M. Politychna etyka. Opornyj konspekt leksij do navchal'noho kursu / M.M. Lohunova. – Kyiv: NADU, 2007. – 57 s.
4. Politologhiia / F.M. Kyryliuk, M.I. Obushnyj, M.I. Khylyko ta in.; Za red. F.M. Kyryliuka. – K.: Zdorov'ia, 2004. – 776 s.
5. Slisarenko I.Yu. Navchal'na prohrama dystsypliny "Politychni komunikatsii" (dlia bakalavriv, spetsialistiv). – K.: MAUP, 2005. – 12 s.
6. Tsyt. za: Yevropejs'kyj slovnyk filosofij: Leksykon neperekladnostej. Per. z fr. – Tom pershyj. – Vyd. druhe, vypravl. – K.: DUKh I LITERA, 2011. – 576 s.